

Tulevikukindel maksustruktuur

Stsenaariumid aastani 2035

Magnus Piirits, Arenguseire Keskuse ekspert

**ARENGUSEIRE
KESKUS**

Riigikogu juures tegutsev sõltumatu mõttekoda

Milline maksusüsteem on tulevikukindel aastal 2035?

Tulevikukindel – toob riigile stabiilset tulu, millega on võimalik ära katta ühiskonna põhjendatud vajadused.

Uuringud fookusteemadel:

- **Stiimulid maksusüsteemis** (CentAR)
- **Arengusuundumused** (CentAR)
- **18** inimest juhtkomisjonis, **14** kaasatud eksperti

Arengusuundumused

ARENGUSEIRE
KESKUS

Riigikogu juures tegutsev sõltumatu mõttekoda

Tuleviku maksusüsteemi mõjutavad suundumused

Tööjõumaksude suutlikkust eelarvesse tulu tuua vähendavad **tööealise elanikkonna vähenemine** ning **kasvav automatiseerimine**.

Ettevõtlusvormis töötamise levik vähendab tööjõumaksude, eelkõige sotsiaalmaksu laekumist.

Varalise ebavõrdsuse süvenemine viib majandusreformide ja suurprojektide blokeerimiseni, õõnestades pikaajalist majanduskasvu ja maksutuluseid.

Kliimakriis ja Euroopa Liidu rohelepe suurendavad keskkonnamakse, kuid neist saadav tulu väheneb käsikäes heite vähenemisega.

Reaalaja maksundus vähendab halduskoormust ja vajadust auditeerimise järele. **Maksude ja toetuste tasaarveldus** võimaldab märgatavat kokkuhoidu riigi tegevuskuludes.

Stsenaariumid

ARENGUSEIRE
KESKUS

Riigikogu juures tegutsev sõltumatu mõttekoda

Kolm stsenaariumit

Digitaalne maailm

Võrdne start

Keskkonnakriis

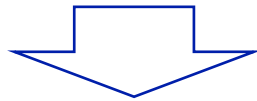
- Puhaste stsenaariumide väljajoonistamine aitab paremini aru saada nende eelistest ja puudustest.
- **Päriselus seisavad riigi ees kõik need küsimused korraga ja erinevaid stsenaariume tuleb omavahel kombineerida.**
- **Kalkulatsioonid on sõltuvuses maksu kujundamisel aluseks võetud eeldustest.**

Digitaalne maailm – kuidas kohandada maksusüsteem digiajastule sobivaks?

Soovitud tulem:

- **maksukoormuse kandmise võrdsem jaotus** töise tulu teenijate ja kapitalitulu teenijate vahel – arvestades ettevõtlusvormis töötamise levikut, ning
- leida digiajastukindlaid katteallikaid **rahvastiku vananemisest tingitud sotsiaalkulude kasvu rahastamiseks.**

Võimalused:

- Tööjõukulu *versus* kasumi maksustamine
- Sotsiaalkaitse lahtisidumine sotsiaalmaksust
- Digiajastukindel varamaks – kinnisvaramaks

Digitaalne maailm

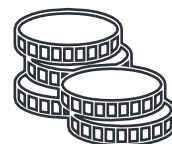
Kehtestatakse kinnisvaramaks

- Maksumäär 0,1% aastas kinnisvara väärtusest
- Maksuvabastus kuni kinnisvara mediaanväärtus

Üksikisiku tulumaks kasvab

- Tulumaksumäär 30%
- Tulumaksuvaba miinimum võrdsustub 1,25-kordse miinimumpalgaga
- 2021. aastal on tulumaksuvaba 500 eurot, aga 1,25-kordne miinimumpalk on 730 eurot

Traditsiooniline ettevõtete tulumaks

- Maksustatakse kogu ettevõtete kasum
- Tulumaksumäär 30%

Sotsiaalmaksumäär langeb

- 33% asemel 13%
- Tööjõukulu väheneb, aga inimeste netotulu ei vähene

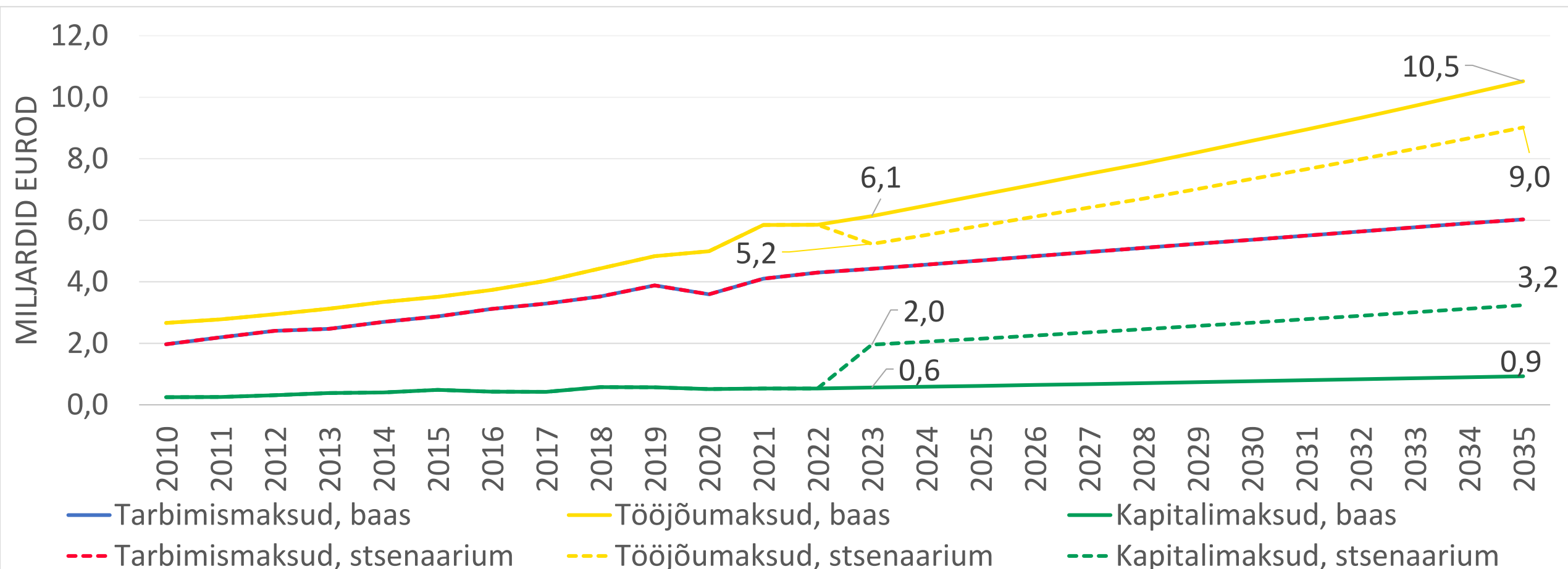

Digitaalne maailm

Lisatulu riigile 2023. a 490 (1,5% SKP-st) ja 2035. a 810 (1,4% SKP-st) miljonit eurot.

2023. aastal väheneb tööjõumaksude osakaal maksutuludes **55%-lt 45%-le** ning kapitalimaksude osakaal suureneb **5%-lt 17%-le**.

Võrdne start – kuidas peaks maksusüsteem reageerima süvenevale ebavõrdsusele?

Soovitud tulem:

- väheneb varaline ebavõrdsus,
- vara kasutatakse optimaalsemalt ja motiveerib jõude seisvat vara tootlikult rakendama,
- varamaksudega kogutava täiendava tulu arvelt rahastatakse sotsiaalsüsteemi süvenevat puudujääki ja kliimainvesteeringuid.

Võimalused:

- Laiendatakse varamakse
- Kehtestatakse astmeline tulumaks
- Kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu kallinemise vastu luuakse sotsiaalmaksulagi

Võrdne start

Kehtestatakse varamaks

- Maksumäär 0,1% aastas kinnisvara väärtusest
- Maksumäär 0,3% aastas muu vara väärtusest
- Maksuvabastus kuni kinnisvara mediaanväärtus

Luuakse astmeline tulumaks

Astmed	Astmete määrad (tuluneutraalne)	Astmete määrad (tulutoov)
1. aste: kuni miinimumpalk	1. aste: 0%	1. aste: 0%
2. aste: kuni kolmekordne miinimumpalk (ligikaudu keskmine palk)	2. aste: 15%	2. aste: 20%
3. aste: kuni kuuekordne miinimumpalk (ligikaudu kahekordne keskmine palk)	3. aste: 25%	3. aste: 30%
4. aste: üle kuuekordne miinimumpalk	4. aste: 35%	4. aste: 35%

Sotsiaalmaksulagi

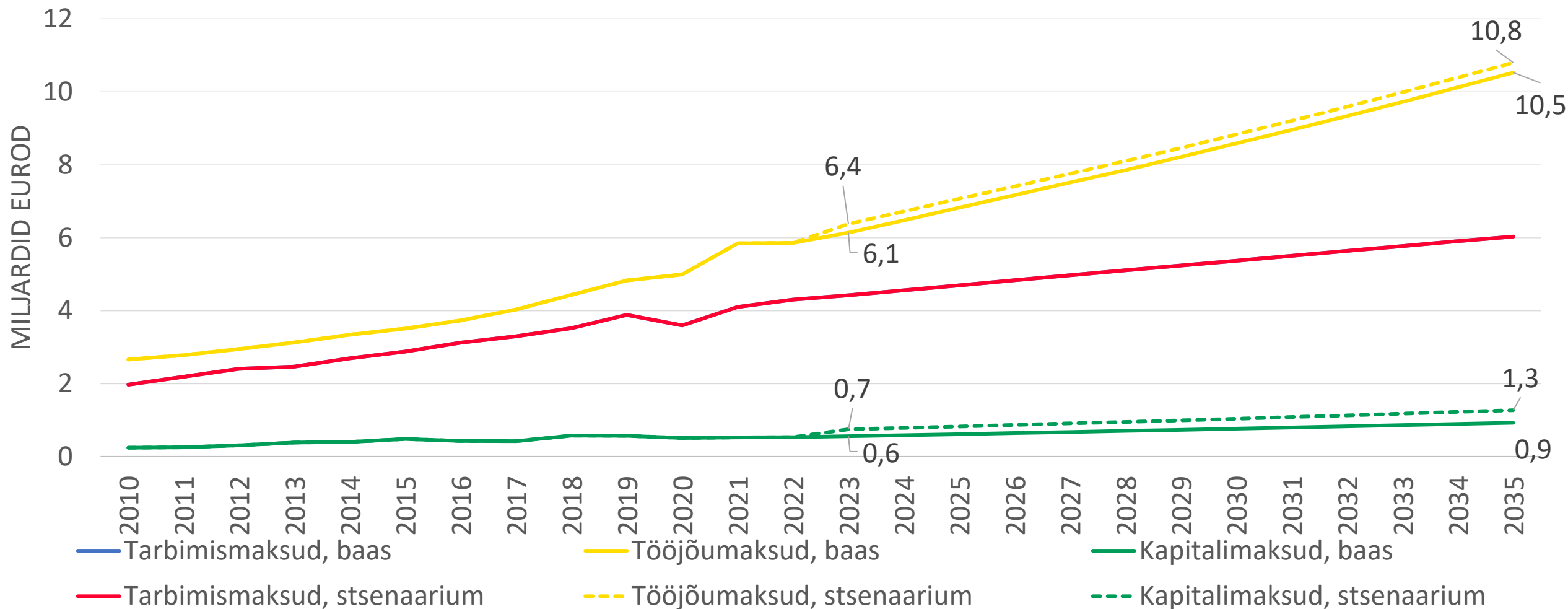
- Lagi on kuuekordsel miinimumpalgal
(3504 eurot 2021. aastal)

Võrdne start

Lisatulu riigile 2023. a 430 (1,3% SKP-st) ja 2035. a 610 (1,0% SKP-st) miljonit eurot.

2023. aastal väheneb tarbimismaksude osakaal maksutuludes **40%-lt 38%-le** ning kapitalimaksude osakaal suureneb **5%-lt 7%-le**.

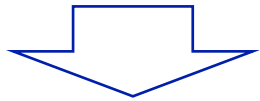

Keskkonnakriis – kuidas viia maksusüsteem kooskõlla rohepöördega?

Soovitud tulem:

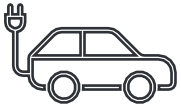
- jõulised stiimulid kliimateadlike valikute tegemiseks nii ettevõtluses kui ka kodumajapidamistes,
- (rohe)tehnoloogiate arendamine ja eksport,
- hoitakse ära toimetulekuprobleemid.

Võimalused:

- Transpordieelistusi suunatakse **automaksuga**
- Keskkonnakahju hinnastamine sektorites, kus seda veel ei rakendata
- Stimuleeritakse roheinvesteeringuid **teadus- ja arendustegevuse maksusoodustusega**
- Tulumaksuvabastus võrdsustatakse miinimumpalgaga

Keskkonnakriis

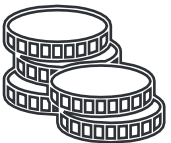
Viiaakse sisse automaks:

- Auto registreerimise maks
- Iga-aastane automaks
- Läbisõidupõhine automaks

Heitkogustega kauplemissüsteem laieneb

- Lisaks energeetikale katab ka transpordi ning ehitus- ja elamusektorit

Traditsiooniline ettevõtete tulumaks

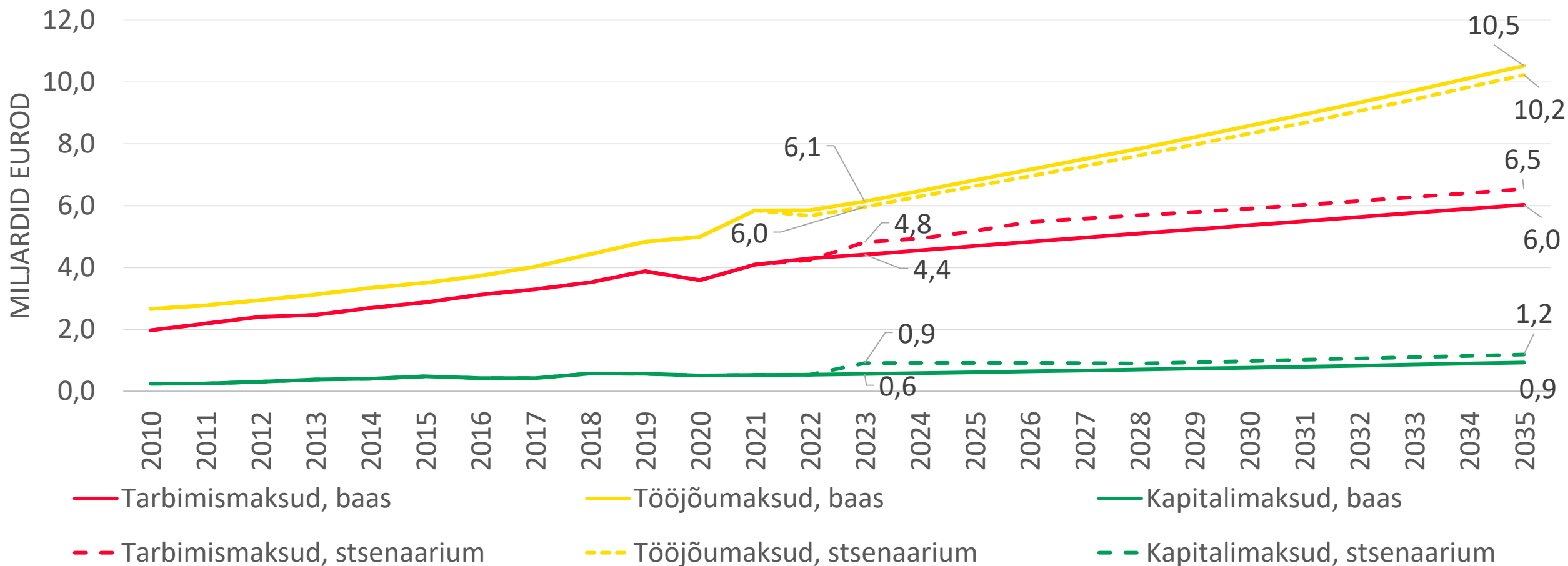
- Maksustatakse kogu ettevõtete kasum
- Tulumaksumäär 15%
- Luuakse teadus- ja arendustegevuse maksusoodustus, suurendades riigi toetust ettevõtete arendustegevusele kuus korda (OECD keskmisele tasemele)

Keskkonnakriis

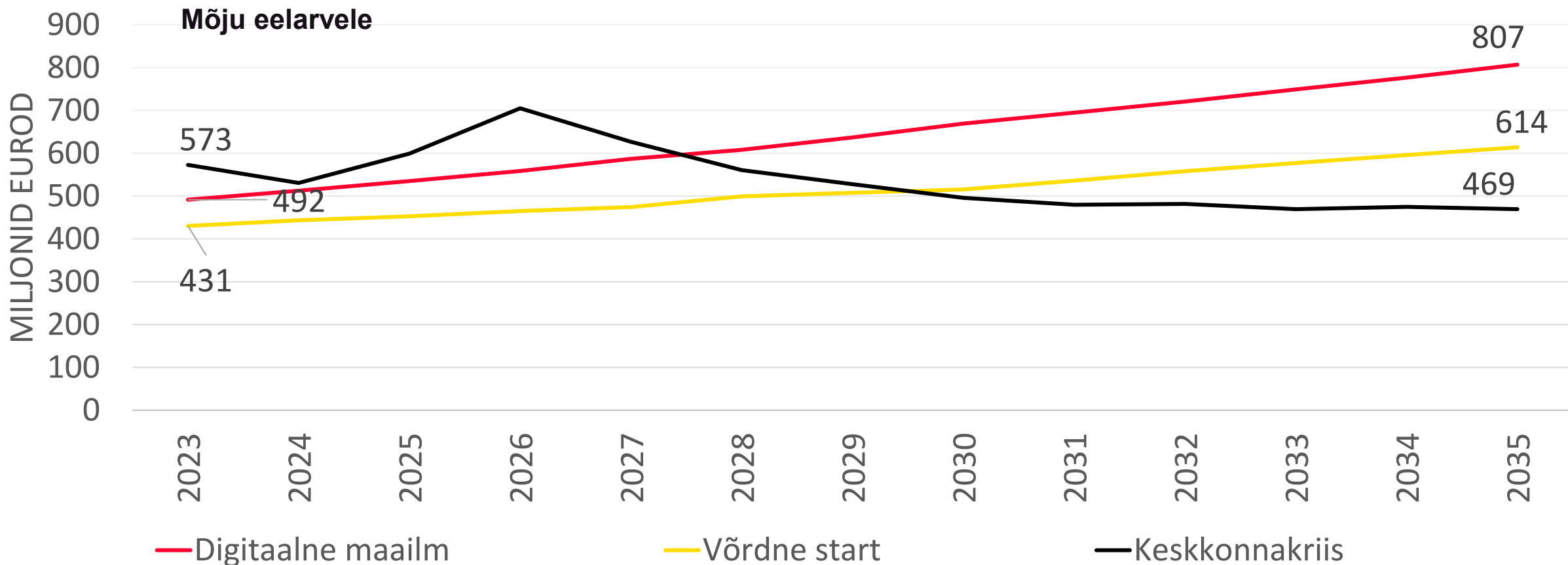
Lisatulu riigile 2023. aastal 570 (1,7% SKP-st) ja 2035. a 470 (0,8% SKP-st) miljonit eurot.

2023. aastal kasvab tarbimismaksude osakaal maksutuludes **40%-lt 41%-le** ja kapitalimaksude osakaal suureneb **5%-lt 8%-le** ning tööjõumaksude osakaal väheneb **55%-lt 51%-ni**.

Stsenaariumide tulevikukindlus

- **Digitaalne maailm** – kahaneva maksubaasiga sotsiaalmaksu roll väheneb, laiema baasiga tulumaksu roll kasvab. Kinnisvara kui maksubaas, mida ei ohusta riigist väljaviimine.
- **Võrdne start** – maksubaas muutub stabiilsemaks, lisatulud ajas kasvavad.
- **Keskkonnakriis** – keskkonnamaksud toovad maksutulu üksnes lühiajaliselt. Käsikäes keskkonnakahjuliku tegevuse vähenemisega väheneb ka maksulaekumine.

Stsenaariumide võrdlus 1/3

	 Digitaalne maailm	 Võrdne start	 Keskkonnakriis
Eelarvemõju 2023	+ 490 miljonit eurot	+ 430 miljonit eurot	+ 570 miljonit eurot
Eelarvemõju 2035	+ 810 miljonit eurot	+ 610 miljonit eurot	+ 470 miljonit eurot
Maksukoormuse tõus aastal 2023 võrreldes 2021. aastal kehtinud süsteemiga	1,5 protsendipunkti SKP-st	1,3 protsendipunkti SKP-st	1,7 protsendipunkti SKP-st
Maksukoormuse tõus aastal 2035 võrreldes 2021. aastal kehtinud süsteemiga	1,4 protsendipunkti SKP-st	1 protsendipunkti SKP-st	0,8 protsendipunkti SKP-st
Mõju tarbijatele	—	Madalama sissetulekuga inimeste ostujõud kasvab	Tarbimine kallineb
Mõju ettevõtetele	Ettevõtlusega alustamine ning tööjõumahukas ettevõtte muutub odavamaks, kapitalimahukas ja kasumit teeniv ettevõtte kallimaks.	Ärikinnisvara maksustamine suurendab ettevõtete maksukoormust. Kuni 7-kordset miinimumpalka teenivate töötajatega seotud maksukulud vähenevad.	Transport ja energia kallinevad, teadus- ja arendustegevus odavneb.

Stsenaariumide võrdlus 2/3

Mõju majanduskasvule

Tööjõumaksude alanemine soodustab hõivet ja majanduskasvu.

Varamaksud soosivad kinnisvara tootvat rakendamist ning tööjõu maksukoormuse vähenemine madalamatel maksuastmetel soodustab hõive kasvu.

Pikaajaliselt toetab majanduskasvu kiire üleminek keskkonnasäästlikule majandusele ja hoogustuv arendustegevus. Lühiajaliselt pidurdab kallim energia majanduskasvu, eelkõige ekspordi konkurentsivõime vähenemise kaudu.

Mõju ettevõtetele

Ettevõtlusega alustamine ning tööjõumahukas ettevõtte muutub odavamaks, kapitalimahukas ja kasumit teeniv ettevõtte kallimaks.

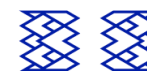
Ärikinnisvara maksustamine suurendab ettevõtete maksukoormust. Kuni 7-kordset miinimumpalka teenivate töötajatega seotud maksukulud vähenevad.

Transport ja energia kallinevad, teadus- ja arendustegevus odavneb.

Stsenaariumide võrdlus 3/3

Mõju tarbijatele	—	Madalama sissetulekuga inimeste ostujõud kasvab	Tarbimine kallineb
Ebavõrdsus	Varade ebavõrdsuse kiire kasv pidurdub, kuna maksukoormus jaguneb teise tulu ja kapitalitulu vahel võrdsemalt. Sissetulekute ebavõrdsus väheneb, kuna esimesel üheksal sissetuleku detšiilil netosissetulek kasvab ja viimasesse detšiili (10%) kuuluvate inimeste sissetulek jääb samaks.	Varade ebavõrdsuse kiire kasv pidurdub, kuna ümberjaotus kõige jõukamatelt ülejäänud elanikkonnarühmadele kasvab oluliselt. Sissetulekute ebavõrdsus väheneb, sest kuni keskmise palgaga inimeste netosissetulek kasvab ning keskmisest kõrgema sissetuleku teenijatel väheneb.	Kiire hinnatõus lööb vähemkindlustatud ühiskonnagruppe jõukamatest enam ning võib ebavõrdsust süvendada, sest tulumaksuvaba tulu kasv ei pruugi piisavalt suures ulatuses hinnatõusu leevendada.

Kokkuvõte

- **Mitmed maksutulud** (eelkõige sotsiaalmaks) on tulevikus **löögi all**.
- Tõise tulu ja muude tululiikide maksude erinev kohtlemine on ajale jalgu jäämas.
- Sotsiaalmaksukoormuse ulatuslik ümbermängimine tulumaksule (sotsiaalmaksu langetada 13%-le, ettevõtete ja üksikisikute tulumaksu tõsta 30%-le) võimaldab:
 - tööjõukulusid vähendada;
 - saavutada parem tasakaal tõise tulu ja kapitalitulu maksustamise vahel (tööjõumaksud langevad 55%-lt 45%-le ja kapitalimaksud kasvavad 5%-lt 17%-le).
- Lisatulu leidmiseks riigieelarvesse saab kasutada:
 - **lühiajaliselt fossiilkütuste keskkonnamakse**,
 - pikaajaliselt selliseid keskkonnamakse, mis ei sõltu CO₂ heitest (nt läbisõidupõhine automaks);
 - **stabiilse pikaajalise tuluallikana varamakse**. Kinnisvaramaks määraga 0,1% ning mediaanväärtuses maksuvabastusega tooks riigieelarvesse 2023. aastal lisaks 143 miljonit eurot. Muu vara maks määraga 0,3% tooks riigieelarvesse 120 miljonit eurot.

Küsimus

Millist maksumuudatust peate kõige vajalikumaks?

1. Varamaksude kasv (kinnisvaramaks + muu vara maks)
2. Tööjõumaksude vähendamine, aga ettevõtete tulumaksukoormuse kasv
3. Automaks
4. Astmeline tulumaks

Aitäh!

Raporti „Tulevikukindel maksustruktuur.
Stsenaariumid aastani 2035“ leiab
www.arenguseire.ee

Kontakt:

Magnus Piirits

magnus.piirits@riigikogu.ee

www.arenguseire.ee

ARENGUSEIRE
KESKUS

Riigikogu juures tegutsev sõltumatu mõttekoda